

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

การที่มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดที่จะมุ่งเน้นเฉพาะการรักษาพยาบาล มาให้ความสำคัญกับการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค นโยบายของทางสาธารณสุขได้มุ่งเน้นให้ประชาชนหันมาใส่ใจเรื่องสุขภาพ เช่น การออกกำลังกาย การบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ ซึ่งกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของคนไทยเพิ่มขึ้น นำไปสู่ความพยายามในการเลือกบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่เชื่อว่าเสริมคุณค่าและประโยชน์ต่อร่างกาย ปัจจุบันดังกล่าวเปิดช่องทางและโอกาสทางธุรกิจของอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพในประเทศไทย ซึ่งยืนยันได้จากจำนวนและความหลากหลายของเครื่องดื่มมากมายหลายชนิดที่มีส่วนผสมของน้ำผัก ผลไม้ ธัญพืชและสมุนไพรที่มีวางจำหน่ายเป็นทางเลือกให้ผู้บริโภคทั่วประเทศไทย แต่จำนวนผู้ผลิตน้ำผลไม้พร้อมดื่มก็มีจำนวนมากต่างก็ต้องปรับตัวเข้ากับสภาวะการแข่งขันทางการตลาดที่รุนแรงผ่านกลยุทธ์หลากหลายรูปแบบเพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งทางการตลาดขยายฐานผู้บริโภค (มติชนออนไลน์, 2552: ออนไลน์) ผู้บริโภคหันมาดื่มน้ำผลไม้กันมากขึ้น จึงทำให้เกิดกระแสการตื่นตัวในน้ำผลไม้พร้อมดื่มเพื่อสุขภาพมีสูงขึ้น ซึ่งส่งผลให้ตลาดและรสชาติของน้ำผลไม้พร้อมดื่มมีความหลากหลายในเรื่องของรสชาติ และมีอัตราการเจริญเติบโตสูงขึ้น (นิตยสารการตลาด, 2545) ตลาดเครื่องดื่มพร้อมดื่มเป็นอีกตลาดที่ได้รับประโยชน์จากการที่ผู้บริโภคหันมาสนใจในด้านสุขภาพ ตลาดน้ำผักผลไม้พร้อมดื่มในประเทศปี พ.ศ. 2554จะมีมูลค่าตลาดประมาณ 10,000 ล้านบาท หรือขยายตัวเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 17.6 มีแนวโน้มขยายตัวต่อเนื่อง (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2554) ในการผลิตน้ำเสาวรสมิการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาผลิตจึงทำให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้บริโภค คือ สามารถที่จะดับกระหาย และได้ประโยชน์จากคุณสมบัติของผลไม้แต่ละชนิด เช่น น้ำส้ม น้ำองุ่น น้ำเสาวรส เป็นต้น น้ำเสาวรสจึงเป็นผลไม้อีกชนิดหนึ่งที่มีแนวโน้มที่ผู้บริโภคนิยมในการดื่ม เนื่องจากจากคุณสมบัติที่มาก เช่น มีวิตามินซี 20 กรัมต่อเนื้อ 100 กรัม ซึ่งเป็นปริมาณที่สูงกว่าที่พบในน้ำมะนาว วิตามินเอในปริมาณสูงมีส่วนในการบำรุงสายตาและผิวพรรณ นอกจากนี้พบสาร Albumin homologous protein จากเนื้อเสาวรสและเมล็ดสามารถยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อราได้ พร้อมทั้งมีสรรพคุณช่วยแก้อาการนอนไม่หลับ ลดระดับไขมันในเส้นเลือด และลดการเกิดโรคปัสสาวะอักเสบ (ศูนย์นวัตกรรมเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยวมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551) นอกจากนี้ น้ำเสาวรสสามารถนำไปปรุงแต่งกินประกอบอาหาร ขนม

ต่างๆ ใช้ทาหน้าก่อนนอน ลดรอยเหี่ยวย่น และช่วยเพิ่มความสมดุลให้กับร่างกาย ลดอาการวิงเวียน คลื่นไส้ บรรเทาอาการจากโรคกระเพาะปัสสาวะอักเสบ ฟันผุคุดและไตที่อ่อนแอ กำจัดสารพิษในเลือด ลดไขมันในเลือด (ช่อลัดดา เทียงพุก, 2552) จากคุณสมบัติต่างๆของน้ำเสาวรสนั้น ทำให้ความต้องการน้ำเสาวรสเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้จาก ปี พ.ศ. 2547 มีความต้องการเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 58.50 (เรื่องยศ วิทวัสการเวช , 2547) และมีสัดส่วนของผู้บริโภคน้ำเสาวรสที่ผลิตจากพะเยา เป็นสัดส่วนดังนี้ ในจังหวัดเชียงใหม่ ร้อยละ 60 ในจังหวัดพะเยาร้อยละ 25 และในจังหวัดเชียงราย ร้อยละ 15

เสาวรส (*Passiflora edulis* f. *flavicarpa* Degener) เป็นพืชไม้เลื้อยในตระกูล Passifloraceae จัดเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีการส่งเสริมให้เกษตรกรทางภาคเหนือทำการเพาะปลูกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 แหล่งปลูกสำคัญได้แก่ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สะป๊อก แม่ลาน้อย แม่ทาเหนือ แม่โถ หนองเขียว และหมอกจ๋าม โดยเสาวรสสำหรับรับประทานสดผลิตออกสู่ตลาดผ่านศูนย์ส่งเสริมการเพาะปลูกโครงการ (งานพัฒนาและส่งเสริมการผลิตไม้ผลมูลนิธิโครงการหลวง, 2542) เสาวรสจะออกดอกและให้ผลผลิตเมื่อมีอายุประมาณ 5-7 เดือนหลังปลูกสำหรับเสาวรสรับประทานสดนั้นจะออกดอกติดผลเร็วกว่านี้ เนื่องจากเป็นต้นกล้าที่เปลี่ยนยอด แต่อายุเหมาะสมที่ควรให้ติดผลไม่ควรต่ำกว่า 5 เดือน เสาวรสจะให้ผลผลิตได้ดีในระหว่างเดือนสิงหาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ ดังนั้นการปลูกเสาวรสรับประทานสดจึงต้องวางแผนให้สอดคล้องกับช่วงเวลาการให้ผลผลิตและสภาพการปลูกคือเสาวรสจะให้ผลผลิตได้ดีในช่วงเดือนสิงหาคมถึงกุมภาพันธ์ ซึ่งการปลูกเสาวรสนั้นเป็นการปลูกโดยอาศัยน้ำฝนและจะต้องตัดแต่งในเดือนกุมภาพันธ์ทุกปี อย่างไรก็ตามการเก็บรักษาผลเสาวรสดให้คงคุณค่าทางโภชนาการมีอายุการเก็บรักษาสั้นเพียง 5-7 วัน ฉะนั้นเพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายและลดความเสี่ยงต่อการขาดทุนจากการเพาะปลูกเสาวรส การบริหารจัดการด้วยระบบการแปรรูปน้ำเสาวรสจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญที่สามารถรองรับผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร และเพิ่มมูลค่าในรูปแบบน้ำผลไม้พร้อมดื่มให้ผู้ประกอบการ

จังหวัดพะเยาตั้งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย มีเนื้อที่ประมาณ 6,335.06 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,959,412 ไร่ จำนวนประชากร 486,589 คน ภูมิประเทศเป็นป่าเขาที่ราบสูง มีความสูงตั้งแต่ 300-1,550 เมตร จากระดับน้ำทะเล พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ เนื่องจากมีป่าไม้และภูเขาล้อมรอบทำให้อากาศหนาวมากในฤดูหนาวและไม่ร้อนจัดในฤดูร้อน มีเทือกเขาที่สำคัญ คือ เทือกเขาผีปันน้ำ มีแม่น้ำสำคัญไหลผ่าน 3 สาย คือ แม่น้ำอิง แม่น้ำยม และแม่น้ำลาว อาชีพหลักของประชากร คือ การทำนา มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวทั้งสิ้น ประมาณ 779,511 ไร่ มีผลผลิตข้าวรวมประมาณ 431,643 ตัน มีเนื้อที่เพาะปลูกพืชไร่ประมาณ 330,707 ไร่ มีผลผลิตประมาณ 278,406 ตัน มีเนื้อที่เพาะปลูกพืชผักประมาณ 35,903 ไร่ มีผลผลิต 37,808 ตัน มีเนื้อที่เพาะปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น พืชเศรษฐกิจที่ ประมาณ 116,167 ไร่ มีผลผลิตประมาณ 70,250 ตัน พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ข้าว ข้าวโพด ถั่วเขียวฝั้วมัน หอมแดง กระเทียม จิง ยาสูบ ลิ้นจี่ ลำไย เสาวรส เริ่มมีการนิยมปลูก โดยเริ่มในปี พ.ศ. 2547 การปลูkstว์ที่เลี้ยงกันมาก คือ ไก่ โค สุกร เป็ด และกระบือ แหล่งประมงที่สำคัญ คือ กว๊านพะเยา อ่างเก็บน้ำแม่ปืม

และอ่างเก็บน้ำแม่กา กว๊านพะเยาเป็นบึงธรรมชาติที่งดงามและใหญ่ที่สุดในภาคเหนือตอนบน มีเนื้อที่ประมาณ 12,831 ไร่ จึงทำให้จังหวัดพะเยามีน้ำที่ใช้สำหรับการเกษตรทั้งปี (พื้นที่จังหวัดพะเยา ,2555)

การเพาะปลูกเสาวรสีในจังหวัดพะเยาเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ด้วยปัจจัยด้านสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก การเพาะปลูกเสาวรสียังไม่เป็นที่นิยมจนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2550 เมื่อแนวโน้มความต้องการน้ำผลไม้พร้อมดื่มสูงขึ้น จึงทำให้เกษตรกร และผู้ประกอบการหันมาให้ความสนใจจากข้อมูลพบว่าแนวโน้มการปลูกเสาวรสีมีการเพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจน จากปี พ.ศ. 2550 จำนวน 70 ไร่ เป็นจำนวน 90 ไร่ ในปี พ.ศ. 2551 จึงมีโอกาและความเป็นไปได้สูงที่ เกษตรกร และผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยาจะมีบทบาททั้งในแง่ตลาดวัตถุดิบ และอุตสาหกรรมการผลิตน้ำเสาวรสีพร้อมดื่มที่มีโอกาสเจริญเติบโตอย่างมาก (เรืองยศ วิทวัสการเวช ,2547) โดยผลผลิตเสาวรสีในจังหวัดพะเยา ในปี พ.ศ. 2553 มีปริมาณ 107,335 กิโลกรัม และมีการนำเข้าโรงงานแปรรูปร้อยละ 60 ส่วนที่เหลือเป็นการจำหน่ายผลสดให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง อย่างไรก็ตามการแปรรูปอาหารและเครื่องดื่มอยู่ภายใต้การควบคุมคุณภาพอาหารตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ประกอบการและผู้เกี่ยวข้องต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการผลิตตาม“หลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practice : GMP)ซึ่งเคร่งครัดต่อมาตรฐานของสถานที่ผลิต ส่วนผสมกรรมวิธีการผลิต ความสะอาด และความปลอดภัยสถานประกอบการต้องผ่านการรับรองมาตรฐานการผลิตจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา “อย.”เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค และเป็นเครื่องหมายที่จะเพิ่มความเชื่อมั่นในตัวผลิตภัณฑ์ให้กับผู้บริโภคในระยะยาว ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรทำความเข้าใจและประเมินความเป็นไปได้ของโครงการในภาพรวม กลยุทธ์ทางธุรกิจ นโยบายด้านบัญชีและงบการเงิน ตลอดจนการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตน้ำเสาวรสีในจังหวัดพะเยาเพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจนี้ได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาดัชนีทุนและผลตอบแทนของการผลิตน้ำเสาวรสี ในจังหวัดพะเยา เพื่อหาดัชนีทุนที่แท้จริงและผลตอบแทนของการผลิตน้ำเสาวรสี และใช้เป็นแนวทางในการประกอบการตัดสินใจลงทุน การจัดหาเงินทุนหมุนเวียนเพื่อประกอบการและวางแผนการดำเนินงานต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาดัชนีทุนและผลตอบแทนของการผลิตน้ำเสาวรสี ในจังหวัดพะเยา

นิยามศัพท์

ต้นทุนหมายถึง ต้นทุนจากการผลิตน้ำเสาวรสี ได้แก่ ค่าใช้จ่ายทุกอย่างที่เกี่ยวข้องในการผลิตน้ำเสาวรสีจนกระทั่งเป็นสินค้าสำเร็จรูปเพื่อจำหน่าย

ผลตอบแทนหมายถึง ผลตอบแทนที่ได้รับจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากน้ำเสาวรส หลังจากหักค่าใช้จ่ายแล้ว

น้ำเสาวรสหมายถึงผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการผลิตจากผลเสาวรส

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

ให้ทราบถึงต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตน้ำเสาวรส ในจังหวัดพะเยา และเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจลงทุนในด้านการผลิตน้ำเสาวรส